

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-47>

КАТЕГОРИЧНІСТЬ ЯК ПЕРЕШКОДА В РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Корнієнко Є. Г.

*кандидат фізико-математичних наук,
старший викладач*

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Грицина В. П.

старший викладач

*Початковий спеціалізований мистецький навчальний заклад
«Київська дитяча художня школа № 7»
м. Київ, Україна*

Корнієнко В. І.

викладач-методист

*Початковий спеціалізований мистецький навчальний заклад
«Київська дитяча художня школа № 7»
м. Київ, Україна*

Творчий підхід до справи необхідний не тільки митцям. Більшість професій потребують креативного мислення. Завжди цінилося нестандартне вирішення поставленого завдання, новий погляд на звичайні речі. Що перешкоджає свіжому світосприйманню? Що гальмує вільний розвиток творчої особистості? Проявам нестандартного мислення заважають: стереотипи, категоричність, переконання, ніби щось мусить бути тільки так і не інакше.

Категоричність у творчості – це непрофесіоналізм. Стримувати дитячу творчість не треба взагалі, буває так, що діти мислять творчо краще, ніж доросла людина. Чому так буває? Тому, що дітей ще не навчили, як потрібно робити «правильно», їхня фантазія ще не обмежена категоричними рамками «вірно виконаного завдання».

В освітній школі часто привчають учнів давати відповідь, очікувану вчителем, повторити раніше сказане. Там немає місця на висловлення власної думки дитини, головне запам'ятати готовий матеріал. До всього дається зразок, який потрібно тільки повторити. Не можна очікувати від дітей творчих поривів, загнавши їх у колію

категоричних суджень: вірно, чи невірно. Тести також не сприяють пошуку власних підходів до виконання завдань, стимулюють тільки до вгадування. Можливо, і в якійсь степені до розвитку інтуїції.

Ткаченко Л.І. зауважує, що для інтелектуально обдарованої особистості необхідними умовами розвитку є формування навичок розуміння, осягнення тексту (як отримання інформації), осягнення смислу через сприйняття і розуміння судження, що є когнітивною процедурою, а також породження тексту для передачі інформації та смислу. Ці комунікативні вміння набувають ознак творчості, коли здійснені як інтелектуальна дія. Досягнення повноцінної комунікації передбачає креативність у творенні тексту, щоб запобігти актам псевдо та квазікомунікації. Для особистості розвиток когнітивних здібностей визначається не накопиченням знання, а осягненням смислів [1, с. 17].

Дитяча творчість це взагалі унікальне явище. Якщо дитину навчати неправильно, прищепити їй догми і стереотипи, то потім прийдеться довго перенавчати. Часто цей процес важкий і болісний.

Завдання викладача направляти творчу думку учня, при цьому важливо зберегти те, що запропонував сам автор-дитина. Зокрема такий підхід застосовується в так званому «проблемному навчанні». Впродовж навчання викладач повинен враховувати особливості та індивідуальний ритм роботи учнів, їхню працездатність, ступінь підготовки. Створення творчої атмосфери на заняттях сприяє виявленню та закріпленню в учнів зацікавленості у власній творчій діяльності.

Варто звернути увагу, що зараз більшість учнів мають постійний доступ до інтернету. Часто, отримавши завдання, вони не вивчають предмети докільля, а шукають відповідь і готове вирішення з допомогою Google. Бачать світ через екран смартфона.

Кузіна Є.І. констатує, що сучасні технології, окрім очевидних переваг, тягнуть за собою певні негативні зрушення. Відтак психологи проголошують, що в когнітивній сфері вище цінується швидкість сприйняття, швидкість реакції та перероблення інформації без глибини пізнання [2, с. 191].

Але якраз розуміння суті предмета, а не пасивне запам'ятовування симулює креативність. Важлива навчальна діяльність оволодіння новими знаннями, поняттями, без обмежень, пізнання світу, психічні новоутворення. Власна пізнавальна активність, кооперація з однолітками, самоконтроль. Впродовж всього періоду навчання велике значення має самостійна робота учнів, розвиток в них спостережливості та вміння знаходити типове і нетипове в навколишньому середовищі, розкриття індивідуальних творчих здібностей.

В навчальному посібнику з філософії вказується: важливу роль в ціннісному ставленні до дійсності відіграють емоційні переживання, пристрасті. Завдяки емоційному переживанню відбувається внутрішнє освоєння життєвих ситуацій, надається їм особистісний смисл. Саме з емоційного ставлення виникає відчуття значимості явищ, суб'єктивне поцінування їх [3, с. 451].

Насправді кожна емоція потрібна і навіть необхідна, як і вміння конструктивно виражати власні емоції. Необхідно не стримувати, а розвивати емоційний інтелект. Звичайно, одночасно потрібно вчитися контролювати свої емоції. Дуже важлива самооцінка дитини. Потрібно дати можливість особистості бути стійкою та пластичною.

Ткаченко Л.І. посилається на експертів, які зазначають, що розвиток інформаційного суспільства створює загрози для фундаментальних механізмів самоорганізації «Я-людина». Відбувається втрата самоідентифікації внаслідок захоплення нав'язуваними ідентичностями віртуального світу ігрової та іншої продукції, широко пропонованої в Інтернет-середовищі. Інтернет, електронні ЗМІ нарощують «нові поверхи» віртуальної реальності. Людина живе в ній і нею. Будучи особливою формою буття, віртуальна реальність формує нові потреби, гедоністські орієнтації, фобії, ролі та пози, ігрові образи «власного Я» [4, с. 8].

Людина – продукт суспільства, а не тільки природи. Учнім необхідне спілкування з однолітками. Робота в групах, спільне вирішення поставленого завдання, дає можливість відірвати дітей від екрана смартфона, об'єднати їх навколо колективної проблеми. Часто буває, що хтось із учнів категорично старасться переконати інших робити так, як він бачив зроблене, бо так правильно. Обов'язок викладача розповісти про можливість різних підходів, кожний з яких може мати свої переваги, про авторське право і плагіат, направити творчість на пошуки свого власного. Важливою творчою зацікавленістю учнів є вміння дітей пристосування до конструктивно-виставкової діяльності, прийняття в обговоренні інших робіт своїх однокласників.

Провідна діяльність у роботі з творчою дитиною – це не стримувати її фантазію, дати простір для самовираження. Дати можливість дитині самореалізуватися у творчості. Потрібне постійне формування самоусвідомлення особистості, свідоме оволодіння новими знаннями, поняттями, визначеннями.

Ткаченко Л.І. помічає, що світосприйняття сучасних дітей і підлітків, їхнє інформаційне світобачення має формуватися за рахунок не заперечення, не відторгнення, а застосування Інтернет-технологій

у навчально-виховному процесі, що буде означати цілеспрямовану, керовану їх соціалізацію за допомогою Інтернету [4, с. 9].

Не розумно заборонити учням користуватися інтернетом, яким вони все рівно з часом будуть змушені оволодіти, і інформація звідти буде їм доступна. Необхідно навчити критично мислити, відкидати категоричні судження, мати свою власну думку на отриману інформацію, перевіряти надійність джерел, а головне самому безпосередньо вивчати довколишній світ.

Головним завданням викладача є підготовка учнів до творчої самореалізації. Навчання повинні здійснюватися диференційно, відповідно до індивідуальних здібностей учнів з урахуванням їх віку та інших особливостей. Важливо виходити з концепції самого учня, розвивати образне мислення учнів, не стримувати творчу індивідуальність.

Література:

1. Ткаченко Л.І. Чинники розвитку інтелектуально обдарованої особистості. Педагогічні іновачії: ідеї, реалії, перспективи. 2015. Вип. 2. С. 15–20.
2. Кузіна Є.І. Інформаційна залежність в реаліях сучасного українського суспільства. Ключові питання наукових досліджень у сфері педагогіки та психології у XXI ст.: збірник тез наукових робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 29–30 січня 2021 р.). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2021. С. 191–194.
3. Губерський Л.В., Надольний І.Ф., Андрущенко В.П., Розумний В.П. Філософія: Навч. посібник. 4-те видання / за ред. І.Ф. Надольного. Київ: Вікар, 2004. 516 с.
4. Ткаченко Л.І. Філософсько-освітні нотатки щодо соціалізації сучасних учнів в Інтернет-просторі. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2017. Вип. 9. С. 6–10.